

2008:71

Ingeborrarpsgården

Antikvarisk kontroll, 2008

Mia Jungskär

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2008:71

Ingeborrarpsgården - takomläggning på loglängan

Antikvarisk kontroll, 2008

Rya socken, 1109
Örkelljunga kommun
Skåne län

Mia Jungskär

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.m.se

© 2008 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2008:71
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Logen på Ingeborrarpsgården efter takomläggning, foto Mia Jungskär
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

INGEBORRARPSGÅRDEN

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	7
Administrativa uppgifter	7
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	8
Utförda åtgärder	9
Avvikelser från arbetshandlingar	11
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	11
Iakttagelser under restaureringen	14
Övriga handlingar med relevans för ärendet	14

Bild 1: Ingeborrararp ligger i Örkelljunga kommun i norra Skåne

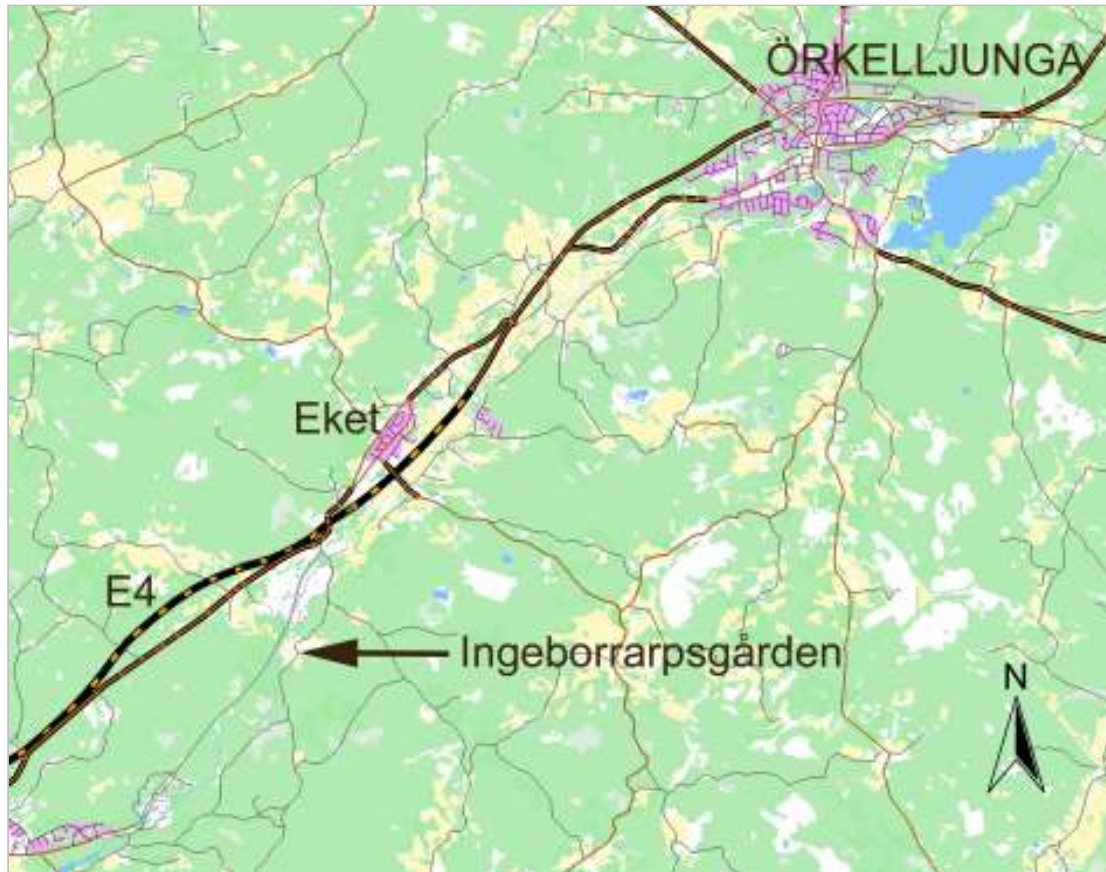

Bild 2: Ingeborrarpsgården ligger strax söder om E4:an väster om Örkelljunga.

Bild 3: Ingeborrarpsgården år 2008, loglängan ligger till höger i bild.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Under 2008 har länsstyrelsen beviljat byggnadsvårdsbidrag till omläggning av stråtak på Ingeborrarpsgården. Tidigare har taket på boningshuset lagts om. Årets arbeten omfattade två stin på loglängan. Det befintliga vasstaket ersattes med egenodlad råghalm. Arbetena har stått under antikvarisk kontroll av Regionmuseet Kristianstad.

Administrativa uppgifter

Objekt	Ingeborrarpsgården
Socken	Rya socken
Kommun	Örkelljunga kommun
Arbetshandlingar	Hembygdsföreningens ansökningshandlingar 2007-10-18
Länsstyrelsens beslut	2008-03-11
Byggherre/beställare	Örkelljunga hembygdsförening
Entreprenörer	Ingmar Melin, Knadriks kulturbygg
Materialleverantör	Till största delen egen produktion av hembygdsföreningen
Antikvarisk kontrollant	Regionmuseet Kristianstad genom Mia Jungskär
Byggnadstid	2008-08-29 till 2008-10-01
Slutbesiktning	2008-10-01

Bild 4: Mangårdsbyggnaden vars tak har lagts om från vass till halm i omgångar mellan åren 2005-2007.

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Ingeborrarpsgården är idag trelängad och består av en mangårdsbyggnad i väster från 1700-talet, ett stall av sten med framsida av korsvirke från 1860 eller 1870-talet i öster samt en logbyggnad i söder. Logen är av skiftesverk i furu med ekstolpar, som delvis är bevarad från 1700- eller 1800-talets början. Byggnaden höll på att tas ner av dåvarande ägare när hembygdsförbundet lyckades stoppa vidare rivning. Den rekonstruerades därefter till sin fulla längd åt väster. Gården har tidigare varit fyrlängad men en logbyggnad av bräder, uppförd i början av 1900-talet, är nu mer än riven. Gården utarrenderades från Bjersgårds gods till hembygdsföreningen 1955. Arrendet förlängdes sedan till 1981, då hela området inlöstes av Örkelljunga kommun.

Mangårdsbyggnaden

Mangårdsbyggnaden är en träbyggnad av sydgötisk typ och tycks vara från 1700-talet. Längan är grupperad med en ryggåsstuga i mitten flankerad av två härbergshus. Mittpartiet, stugan är knuttimrad med utvändigt skråade och invändigt slätbilade timmer. De flankerande härbergshusen är uppförda i skiftesverk med bålar av furu och stolpar av ek. På västsidan ligger södra härbergets tak högre än stugans. Väggarna har försetts med brädklädsel under 1900-talets förra hälft. Den äldsta avbildningen av huset, ett foto från 1921, visar att taket var täckt med halm. Detta ersattes sedan av ett stickspåntak, vilket i sin tur ersattes med halm-tak 1958 i samband med att gården restaurerades. Den ursprungliga taktäckningen tycks dock ha varit av torv. Ett fäste som tolkades som en konstruktion till ett

Bild 5: Loglängan från sydost, foto innan genomförda arbeten 2008.

torvtak återfanns på ursprunglig plats invid bakugnen i samband med restaureeringen.

Loglängan

När Nils-Arvid Bringéus, f.d. ordförande i Örkelljungas hembygdsförening, cyklade förbi gården 1950 såg han hur delar av loglängan höll på att rivas.¹ Det var upptakten till ett räddningspådrag där hembygdsföreningen fick arrendera gården av Bjärgårds godsförvaltning. Steg för steg kunde byggnaderna sättas i stånd och så småningom övergick gården i hembygdsföreningens ägo. Enligt en uppmättningsritning från 1956 omnämns det parti av logen som berördes av årets takomläggning redan då som rekonstruerad.

Åren 1970–1971 byttes taktäckningsmaterial från halm till vass på både mangårdsbyggnaden och loglängan. Bindning skedde med ståltråd. Logbyggnaden fick ny ryggning år 2002 (ny underlagspapp, ny halm, nät, nya ryggrän). Under de senaste åren har det pågått ett omfattande arbete med att återställa taket på gården tillbaka till halm, i år hade turen kommit till loglängan.

Utförda åtgärder

Under 2008 har två stin, ett på var sida av nocken, på loglängan lagts om med halm. Den befintliga vasstaketet var bundet med ståltråd, skicket var dåligt men inte helt uttjänt, enstaka håll förekom. Hembygdsföreningen har jobbat aktivt med att

¹ Örkelljunga hembygdsförenings hemsida 2008-11-18

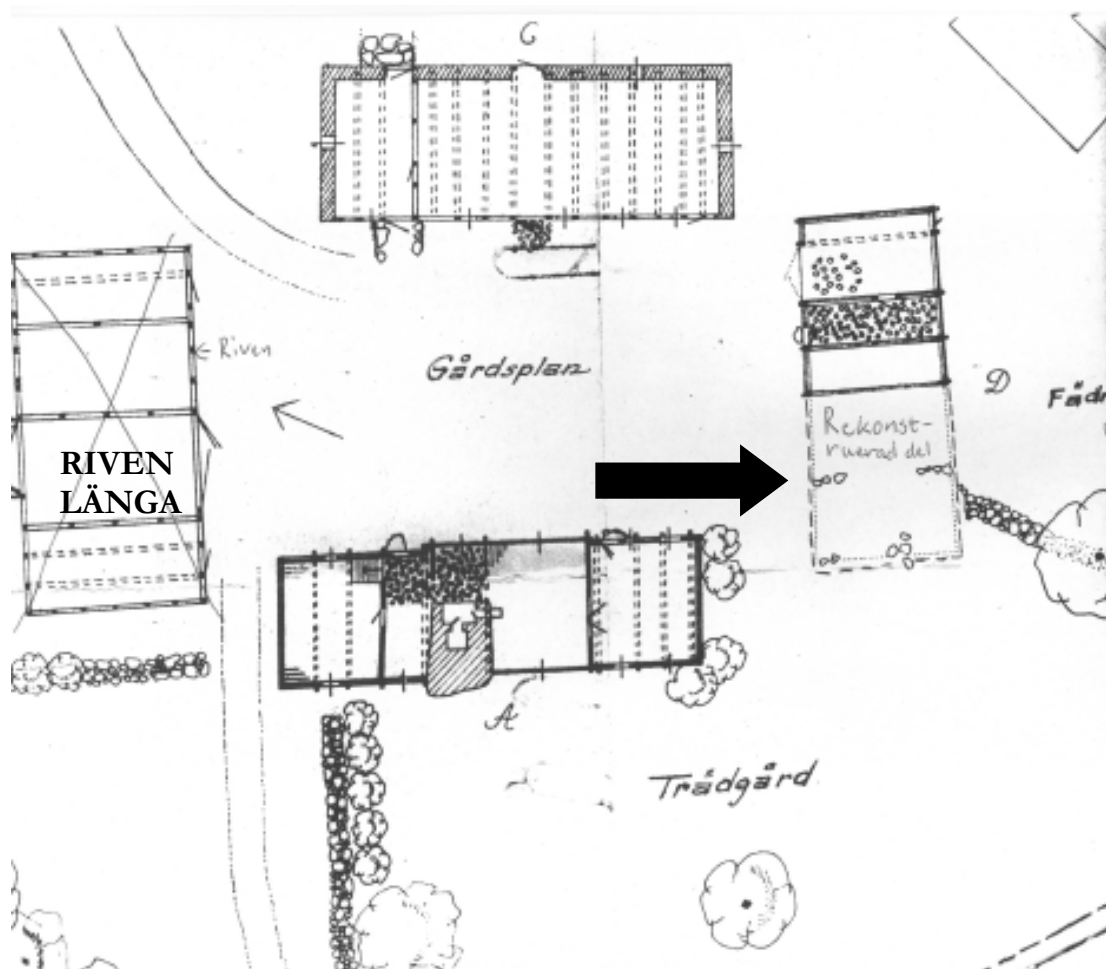

Bild 6: Den tjocka pilen visar den del av Ingeborrharpgårdens logbyggnad som berördes av årets takomläggning. Situationsplan av Ulla Andersson 1956. Bilden är manipulerad.

återställa taken till halmtak. Istället för att lägga möda på att laga vasstaket och förlänga livslängden ytterligare några år har man valt att göra en omläggning i etapper med råghalm.

Allt material har hembygdsföreningen själva tillhandahållit. Den långa råghalmen är odlad på egen mark och är slagen med lie, projektet har pågått under flera år och mängden halm begränsar hur stora takytor som kan täckas. Förutom halm har föreningen även tillverkat rafter av hassel och vidjor av björk. Takläggningen har gjorts av Knadriks kulturbygg, lett av takläggare Ingmar Melin.

Takkonstruktionen på loglängan var i gott skick och endast en läkt fick bytas då den gick av under arbetet. Ersättningsläkt var av huggen gran lika befintliga. Precis som vid den tidigare omläggningen av mangårdsbyggnadens tak har principen varit att binda med ståltråd där sågad läkt förekommer och med vidjor vid huggen läkt. Vidjorna är av björk enligt lokal tradition och inte pil som annars är vanligt förekommande. Det omfattande arbetet med att skala, koka, tvinna och blötlägga vidjorna sköttes av hembygdsföreningen.

Eftersom årets skörd gav något kortare långhalm än tidigare år var Knadriks kulturbygg tvungna att komplettera halmen med sex kärvar med inköpt, polsk halm vilket är marginellt i sammanhanget.

En vattbräda i det nordvästra hörnet av byggnaden byttes då den befintliga var uttjänt. Ny bräda är av gran av snarlik dimension som den äldre. Slutbesiktning skedde under tilltagande regn vilket ledde till vattendroppar på linsen som syns på vissa av fotografierna som finns i rapporten.

Avvikelser från arbetshandlingar

Arbetet har utförts i enlighet med länsstyrelsens beslut.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Omläggningen från vass- till halmtak stämmer överens med den epok i gården historia som man vill visa. Takläggningen har gjorts på ett traditionellt sätt och med material som är knutna till lokal tradition. Tidigare års åtgärder på boningshuset är inte synliga inifrån. Genom att lägga om loglängans tak med halm har det pedagogiska värdet i anläggningen ökat eftersom det är möjligt att visa bindningstekniken och takkonstruktionen för besökare. Det är av extra stort värde att hembygdsföreningens eldsjälur engagerar sig i att få fram lokalt takläggningmaterial. Dels gör det att kunskapen lever vidare dels är det intressant ur byggnadsteknisk synvinkel att se hur den egenodlade halmen åldras

Bild 7: Röttskadad vattbräda

Bild 8: Bytt vattbräda ej rödfärgad.

Bild 9: Logens framsida före omläggning av tak.

Bild 10: Logens framsida efter omläggning av tak.

Bild 11: Logens baksida före omläggning av tak.

Bild 12: Logens baksida efter omläggning av tak.

Bild 13: Nordvästra takfallet efter omläggning, till höger skymtar den äldre vassen. Pilen markerar den enda bytta läkten.

lakttagelser under restaureringen

Då taket är relativt nytt har ytorna varit homogena och inga äldre spår av intresse har påträffats.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

Burman, Mattias *Ingeborrharpsgården*, Antikvarisk kontroll 2005 Regionmuseets rapport 2005:113

Burman, Mattias *Ingeborrharpsgården*, Antikvarisk kontroll 2006 Regionmuseets rapport 2006:80

Petersson Emelie *Ingeborrharp*, Antikvarisk kontroll 2007 Regionmuseets rapport 2007:61

Lund 2008-12-20

Mia Jungskär

Regionmuseets rapportserie 2008

Kulturmiljö

1. Vä söder om S:ta Gertrud, Vä sn, FU, Jan Kockum, 2007
2. Kv Södra kasern 2 i Kristianstad, Kristianstad, FU, Jan Kockum 2007 – 2008
3. Gör en kyrka någon skillnad? DK, Åsa Alftberg & Lotta Eriksson, 2007
4. Kärnkraftens fysiska miljöer, Förstudie, Henrik Borg, 2008
5. Eslövs medborgarhus, Eslöv, AK, Helena Nilsson och Anna Rabow, 2005
6. Barsebäcks kyrka - installation av nytt värmesystem, Barsebäcks sn, AK, Kristina Nilén, 2007
7. Fjälkestads kyrka - invändig renovering, Fjälkestads sn, AK, Emelie Petersson & Helena Nilsson 2006
8. Krapperups alléer, Brunnby sn, KA, Patrik Olsson, 2008
9. Västra Nöbbelövs kyrka - utvändig renovering etapp 1, V. Nöbbelövs sn, AK, Helena Nilsson och Emelie Petersson, 2006
10. Folkestorps bränneri, Vårdplan, 2007-2008, Henrik Borg & Bengt Spade
11. Glimmingehus - kulturhistorisk värdebeskrivning, Vallby sn, KA, Kristina Nilén, 2008
12. Vikingatida silver från Kiaby, Kiaby sn, Bertil Helgesson, 2008
13. Norra Mellby kyrka, Norra Mellby sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
14. Brönnestad kyrka, Brönnestad sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
15. Södra Björstorps dammar, Brösarps sn, AF, Lotta Eriksson, Bertil Helgesson & Niclas Hansson, 2008
16. Munken 6, Åhus sn, FU+SU, Helén Lilja, 2000-2002
17. Gualöv 61:113. Gualöv sn, AU, Jan Kockum, 2008.
18. Stakethandboken – att gjuta ett Bromöllastaket, Katarina Olsson & Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
19. Jordkällare i Lurebygget, AK, Perstorps sn, Katarina Olsson, 2007
20. Anna på Klinten. – BMU, Västra Karups sn, Paul Hansson, 2007
21. Aosehus, Åhus sn, UN, Jan Kockum, 2007
22. S: t Olofs station, S:t Olofs sn, AK, Katarina Olsson, 2007
23. Vårdplan för området kring Pannehuset, Andrarums sn, KA, Anna Rabow och Jimmy Juhlin Alftberg 2007-2008
24. Gravfälten vid Vä, Vä sn, AU, Tony Björk, 2008
25. Öllsjö 7:1, Skepparslöv sn, AU, Anders Edring, 2008
26. Hammar 9:21, Nosaby sn, AU, Anders Edring, 2008
27. Magasinet i Svalöv, Svalövs sn, BMU, Henrik Borg, 2008
28. Träne kyrka, Takrestaurering, Träne sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
29. Uppåkra kyrka, FU, Bertil Helgesson, 2008
30. Osby kyrka - läktarunderbyggnad och ledningsschakt, Osby sn, AK & FU, Lotta Eriksson & Jan Kockum, 2007-2008
31. Vä 2:12 - Väby gård, Vä sn, FU, Catherine Svensson, 2008.
32. Bälteberga 1:3, Vårdplan 2007-2008, Ottarps sn, Henrik Borg, Kristina Nilén, Anna Rabow, 2007-2008
33. Bland tobak och textil i Dösjebro, Västra Karaby sn, DK, Henrik Borg, 2008
34. Ignabergerga gamla kyrka - invändiga arbeten, Ignabergerga sn, AK, Helena Nilsson & Lotta Eriksson, 2007-2008
35. Från Härlöv till Ringelikors, Kristianstad, AU, Tony Björk, 2008
36. Härlöv 50:27 & 50:53, Kristianstad, FU, Jan Kockum, 2008
37. Taktäckning Bondrumsgården, Fågeltofta sn, AK, Helen Carlsson, 2008
38. Allhelgonakyrkan på Ven, omläggning av torntak samt omfogning av tornet, S:t Ibb sn, AK, Anna Ligoura, 2007
39. Kulturresevat i Skåne, KA, Paul Hansson o Patrik Olsson o Johan Dahln, 2001
40. Västra Torups kyrka, Västra Torups sn, AK, Emelie Petersson och Anna Rabow, 2007
41. Boplats vid Linderödsåsen, Degeberga 26:3, FU, Helén Lilja, 2008
42. Pegelhuset – restaurering av exteriören, Ystad sn, AK, Anna Ligoura och Mia Jungskär, 2005
43. Yngsjö 4:248, Åhus sn, FU, Helene Wilhelmsson, 2008
44. Burlövs gamla kyrka, utvändig renovering, Burlövs sn, AK, Petter Jansson 2005- 2006
45. Munkarps kyrka, ut- och invändig renovering, Munkarps sn, AK, Petter Jansson 2005- 2006
46. Trekungahuset, Malmö sn, AF, Paul Hansson 2007
47. Maglö, AK, Cecilia Pantzar 2003
48. Hagestad 117:1- förhistoriska boplatsslämningar, Löderup sn, FU, Helene Wilhelmson, 2006
49. Harlösa kyrka, Harlösa sn, AK, Anna Rabow, 2004
50. Stehags kyrka-nykyrkan, Stehags sn, FU, Helene Wilhelmson, 2006.
- 50B. Önnestads kyrkogårdsmur, AK, Önnestad sn, Helen Carlsson, 2008
51. Boplatsen vid Valjeviken, Edenryd 16:4 m fl, Ivetofta sn, SU, Tony Björk, 2008

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggnadsark-dokumentation

52. Fyra förundersökningar i Kv Carl XI, Åhus, FU, Jan Kockum, 1997, 1999 & 2000
53. Gamlegården Vittskövle, Vittskövle sn, UN, Johan Dahlén, 2005
54. Förstudie till kulturmiljöprogram för Hässleholm, Hässleholms kn, PJ, Henrik Borg och Paul Hansson, 2005
55. Bondrumsgården, Fågeltofta sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
56. Mariakyrkan i Båstad - tillgänglighetsanpassning, Båstad sn, AK, Lotta Eriksson, 2007-2008
57. Nämndemansgården på Ven, S:t Ibbs sn, AK, Anna Rabow, 2007
58. Ekestad folketspark, Österslöv sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
59. Båstad kyrkogård, Båstad sn, DK, Lotta Eriksson & Anna Ligoura, 2008
60. Araslöv 1:61, Färlöv sn, FU, Helén Lilja, 2008
61. Projekt Barkåkra, Ängelholms kn, KA, Författare Bertil Helgesson, Mia Jungskär & Cissela Olsson, 2008
62. Per Ols gård/Västragård, Ballingstorp 1:9, Kviinge sn, AK, Helen Carlsson, 2008
63. Trapphuskonservering i Tranchellska huset, Landskrona stad, AK, Mia Jungskär, 2008
64. Arkeologi och fjärrvärme - Nymölla till Valjeviken, FU, Anders Edring, 2007.
65. Bjersjöholms gamla slott, Bjäresjö sn, AK, Anna Rabow och Mia Jungskär, 2006 samt 2008
66. Nedanbäck 1:2, Glimåkra sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
67. Kulturlager i Tosteberga by, Trolle-Ljungby sn, FU, Tony Björk, 2008.
68. Klosterkyrkan i Lund- invändig rening, Lunds stad, AK, Petter Jansson, 2007
69. Klockrent- renovering av kyrkklockor, S:t Nicolai kyrka i Trelleborg, Trelleborgsstad, AK, Petter Jansson, 2007
70. Arilds kapell- golv- och elrenovering, Brunnby socken, AK, Petter Jansson, 2007-2008
71. Ingeborrarpsgården – takomläggningen på logglången, Rya sn, AK, Mia Jungskär, 2008

